

До спеціалізованої вченої ради К 26.062.16
Національного авіаційного університету
03580, м. Київ, пр-т. Космонавта Комарова, 1.

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата юридичних наук, доцента Чорної Вікторії Григорівни, на дисертаційне дослідження Лисака Ярослава Андрійовича «Адміністративно-правове забезпечення виконання службових обов'язків військовослужбовцями України за кордоном (на прикладі діяльності миротворчих підрозділів)» представлені на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дослідження випливає з Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України, прийнятої 14.04.2016 р., яка наголошує, що створення боєздатних, мобільних, якісно підготовлених, професійних Збройних Сил є пріоритетним напрямком їх розвитку. Збройні Сили України повинні швидко реагувати на реальні і потенційні загрози національній безпеці у воєнній сфері, ефективно стримувати та гарантовано ліквідувати (локалізувати, нейтралізувати) збройний конфлікт на ранній стадії його виникнення, не допускати його переростання в масштабну агресію, та бути спроможними брати активну участь у міжнародних заходах з підтримання миру і безпеки. Одним з результатів реалізації завдань, які сформульовані в Концепції, є забезпечення активної участі Збройних Сил України у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки та багатонаціональних військових навчаннях. З огляду на зазначене вище, дисертаційне дослідження Лисака Я.А. є вкрай актуальним, оскільки присвячене теоретичному осмисленню адміністративно-правового забезпечення миротворчої діяльності Збройних сил України в сучасних складних геополітичних умовах.

Лисак А.Я. використав численні наукові праці фахівців з філософії, загальної теорії держави та права, теорії управління та адміністративного, конституційного, інформаційного, міжнародного та інших галузей права. Нормативною базою наукового дослідження стали Конституція України, міжнародні нормативно-правові акти, законодавчі акти, постанови Верховної

Ради України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, інші підзаконні нормативно-правові акти.

Узагальнений в роботі теоретичний та нормативний матеріал аналізується з використанням виваженого методологічного апарату, який включає як загальнонаукові, так і конкретні наукові методи пізнання, серед яких: діалектичний, формально-логічний, системний, історичний, порівняльно-правовий, формально-юридичний та інші методи дослідження.

Структура дисертації є логічною, відповідає меті і завданням дисертаційного дослідження, що забезпечує його цілісність. Складність вирішуваних автором завдань, обумовлює детальність опрацювання найбільш проблемних моментів адміністративно-правового регулювання процесу забезпечення виконання службових обов'язків військовослужбовцями України за кордоном.

Зміст дисертаційного дослідження Лисака Я.А. в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених задач. Чітко виражений теоретичний підхід, зокрема, вдало розроблені дефініції, класифікації і критерії дозволили автору аргументовано визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем організації діяльності Збройних сил в умовах миротворчої діяльності, зокрема виконання військовослужбовцями службових обов'язків в миротворчих місіях.

На особливу увагу заслуговують наступні положення, висновки, рекомендації та пропозиції, що викладені в дисертації.

Автором запропоновано власне поняття «миротворча діяльність» в контексті сучасних міжнародних реалій. На його думку, це «важливий елемент загальної системи забезпечення безпеки (глобальної, регіональної, національної), складова забезпечення інтересів окремих держав, міжнародних організацій та коаліцій держав у різних регіонах планети, з метою: усунення загрози миру, запобігання виникненню міждержавних або внутрішніх збройних конфліктів, їх врегулювання або створення умов для врегулювання, надання гуманітарної допомоги населенню, яке постраждало, забезпечення безпеки і

додержання прав людини, надання допомоги у подоланні наслідків конфліктів» (стор. 17).

Слушним, стосовно завдань дослідження, було визначено Лисаком А.Я. поняття «правовий статус військовослужбовців під час виконання ними службових обов'язків на території іншої держави» як сукупність прав та гарантованих свобод, обов'язків та відповідальності військовослужбовців при виконанні ними службових обов'язків під час тимчасового перебування військових формувань Збройних Сил України на території інших держав, які направлені та перебувають на території цих держав на підставі міжнародних договорів України та в порядку і на умовах, визначених законодавством України. (стор. 73-74).

Зазначено, що міжнародно-правовий статус військ і військовослужбовців за кордоном визначається комплексною системою правових норм, що складається з універсальних і регіональних міжнародних договорів, національного законодавства країни, що надала військовий контингент, і національного законодавства держав, які приймають війська. З точки зору сучасного міжнародного права іноземні війська, що знаходяться на території суверенних країн у мирний час, виступають як представники своєї держави, перебуваючи за кордоном, військові підрозділи виконують оборонно-гарантійні, спеціальні та представницькі функції. Вони зобов'язані поважати суверенітет і дотримуватися законодавства країни перебування, не допускати втручання в її внутрішні та зовнішні справи, не брати участь у внутрішніх конфліктах, не застосовувати силу або здійснювати загрозу силою, не допускати проходження спеціальної військової підготовки в місцях своєї дислокації громадян третіх країн (стор. 21).

Автор звернув увагу на те, що специфіка ж регулювання правового статусу іноземних військ, що знаходяться на території різних суверенних держав у мирний час полягає в тому, що в процесі такого регулювання беруть участь норми, які мають різну юридичну природу: походження, силу, захист тощо. Виходячи з цього Лисак Я.А. сформулював загальне визначення поняття

«правове регулювання перебування військ за кордоном» як комплексний найбільш ефективний вплив норм різних систем права на суспільні відносини, що складаються в процесі такого перебування в тій чи іншій державі (стор. 25-26).

В дисертаційному дослідженні Лисака Я.А. вперше в Україні дається ґрунтовний аналіз положень Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України (стор. 51-52, стор. 62-66), особливо це важливо тому, що Концепція було прийнята нещодавно – 14 березня 2016 року. Цей аналіз є вкрай актуальним, тому що Україна відмовляється від свого позаблокового статусу в зв'язку зі змінами в сучасному безпековому середовищі, а саме – втручання у внутрішні справи України з боку Російської Федерації та протидії реалізації європейського вибору Українського народу, можливого використання території України для ведення бойових дій у разі виникнення воєнного конфлікту між державами – членами НАТО і Російською Федерацією. Тому передбачено здійснення поступового наближення Збройних Сил України за показниками підготовки, технічного оснащення та всебічного забезпечення до стандартів НАТО.

Цікавим, на нашу думку, є визначення автором питання про «правове регулювання перебування українських військ за кордоном», яке він визначає як «результативний комплексний вплив норм різних систем права на суспільні відносини, що складаються в процесі такого перебування в тій чи іншій державі. Такий вплив спрямований на досягнення єдиних узгоджених цілей країн, що приймають участь у миротворчій діяльності по забезпеченню стабільності, міжнародного миру та безпеки» (стор. 74).

Вдалим, на нашу думку, є формулювання здобувачем власного визначення: «соціальний захист військовослужбовців миротворчих підрозділів Збройних Сил України та інших військових формувань та миротворчого персоналу» як «комплексу державних заходів, спрямованих на встановлення системи правових і соціальних гарантій, військовослужбовців та персоналу, які приймають (або приймали) участь в операціях по підтримці миру та безпеки

людства, з метою забезпечення та реалізації їх конституційних прав і свобод, задоволення матеріальних і духовних потреб, відповідно до завдань, що вони виконують в місіях, їх правового статусу та престижу в міжнародній спільноті» (стор. 147-148).

Слушним, на нашу думку, є звернення до змін національного законодавства України стосовно питань забезпечення реалізації права на соціально-економічний захист військовослужбовців та осіб, звільнених з військової служби, членів їх сімей, а також членів сімей військовослужбовців які загинули (померли), пропали безвісти, стали інвалідами під час проходження військової служби. Лисак Я.А. зауважує, що більшість з нормативно-правових актів доповнені такою категорією як, військовослужбовці, які «потрапили в полон у ході бойових дій (війни) чи під час участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки», що суттєво розширює можливість соціального захисту осіб даних категорій (стор.173).

Однак, як і при дослідженні будь-якої складної і нової теоретичної проблеми, в зазначеному дисертаційному дослідженні міститься чимало спірних, неузгоджених і не зовсім обґрунтованих положень, які можуть стати підґрунтям наукової дискусії і напрямами подальшої розробки даної проблеми. Зокрема:

1. На нашу думку занадто багато уваги приділено історії розвитку стосунків Україна-НАТО (стор. 46-50) при цьому цей аналіз прямо не пов'язується з завданнями поставленими в роботі. Як впливає процес інтеграції України в НАТО на процес адміністрування виконання службових обов'язків військовослужбовців за кордоном.

2. На стор. 123 дослідження Лисака Я.А. зазначено: «Розслідування важливих справ є компетенцією військової прокуратури. Військові юристи-дознавачі, що працюють у миротворчих підрозділах, повинні давати правову оцінку правопорушенням, конфліктам, але прокуратура також виявилася дуже потрібна. Особливо, коли йдеться про не бойові втрати – суїцид, вбивства через необережності та інше». Однак, на жаль, далі цього декларативного зауваження

автор не йде. Слушним було б викласти статистику таких правопорушень, причини їх скоєння. Частково, здобувач зупиняється тільки на правопорушеннях дисциплінарного та фінансового характеру та причинах їх виникнення.

3. На нашу думку, слід було більш чітко визначити поняття «правові гарантії реалізації статусу військовослужбовців, при виконанні ними службових обов'язків за кордоном». Визначено тільки їх зміст – «складаються з особливої, універсальної, комплексної системи правових норм, до складу яких входять наступні елементи: міжнародні договори різного характеру, законодавство України і національне законодавство держави, на території якого знаходяться військовослужбовці-миротворці» (стор. 130-131).

4. Потребує роз'яснення наступна пропозиція автора: «Для підтримання відповідного рівня дисципліни та законності в миротворчих підрозділах вважається за необхідне включати елементи служби військового правопорядку ЗСУ до складу миротворчих контингентів. Для цього необхідно внести зміни до Закону України «Про військову службу правопорядку ЗСУ» в частині про місце служби» (стор. 148). Які саме статті повинні бути додані або змінені, це не було висвітлено ні в тексті роботи, ні в висновках.

5. Не зважаючи на те, що автором проведений ґрунтовний аналіз положень Наказу Міністра оборони України від 18.02.2016, № 23 «Про затвердження Інструкції з підготовки та застосування національних контингентів, національного персоналу в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки» (стор. 152-157). На жаль не проведено порівняння з попередньою Інструкцією і не надана оцінка автора дослідженню щодо того, чи стало прийняття даного наказу допомогою в процесі адміністративно-правового забезпечення процесу підготовки військовослужбовців до перебування в миротворчих місіях.

6. В. п 2 Висновків до Розділу III роботи зазначається: «Необхідне подальше удосконалення системи правового забезпечення, підготовки та застосування миротворчих контингентів, визначення пріоритетних напрямів

комплектування миротворчих підрозділів. З цією метою необхідно розробити цілісну Концепцію застосування підрозділів Збройних сил України в міжнародних миротворчих операціях, яка уніфікує класифікацію щодо форм участі збройних сил у миротворчих операціях». На нашу думку, робота значно виграла якщо б автор у додатках запропонував текст такої Концепції.

Висловлені зауваження носять характер побажань та не можуть суттєво вплинути на загальну високу наукову оцінку рецензованої роботи, її вагоме практичне значення.

Основні результати дисертації досить повно викладені в статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях та у тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог.

Наведене дозволяє зробити висновок, що дисертаційне дослідження «Адміністративно-правове забезпечення виконання службових обов'язків військовослужбовцями України за кордоном (на прикладі діяльності миротворчих підрозділів)» виконане на належному науково-теоретичному рівні, є завершеною працею, в якій отримано нові науково-обґрунтовані результати, що вирішують конкретну наукову проблему. Дослідження має суттєве значення для науки адміністративного права, тобто за своєю актуальністю, новизною, постановкою та вирішенням досліджуваних проблем, теоретичним рівнем і практичною, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів, повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор – Лисак Ярослав Андрійович – заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

**доцент кафедри адміністративного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент**

В.Г.Чорна